

Самур

№ 3 (145) 2003-йисан 31-март

1992-йисан январдилай акъатзава

Мас 1000 манат

ЦІИЙИВИЛЕР

ЛАЙИХЛУ АКУНА

Азербайжан Республикадин президент Гейдар Алиев "2002-йисан сиясатдин итим" премиядиз лайихлу акунва. Адаз и премия ганвайди Туьркиядин Ипекдин Рекьин Вакъф я. Вакъфдиз регьбервал гузвай Гьасан Могъола кьейд авурвал чи президентдиз и премия туьрк дунья, гьакІни региондин гьукуматар вилик финин карда талукь кьуллугьар авунин рекьяй ганвайди я.

Президент Гейдар Алиев 1998-йисалай Вакъфдин узьви, 1999-йисалай почетный седри я. Кьуд йис я и тешкилатди Гейдар Алиев галаз-галаз премиядиз лайихлу акваз.

РИКІЛАЙ АЛУДЗАВАЧ

Азербайжан халкьди, гьакІни кьецепатан уьлквейра яшамиш жезвай азербайжанвийри 31-март гьамишалух яз рикел хуьзва. Им эрмени чапхунчийри Азербайжан халкьдиз чехидиз кьацІ гайи югь я. 1918-йисан 31-мартдин юкьуз эрменийри агьзурралди азербайжанвийр кьирмишнай.

И югь са анжах Азербайжанда ваь, Туьркияда, Урусатда ва маса уьлквейрани рикел хкизва. Гьа и кар себеб яз Анкарадин машгьур Билкенд Университетди, Урусатдин Азербайжан Конгресди ва маса тешкилатри талукь мярекатар кьиле тухвана.

КЪВЕ РАЙОНДА ХЪАНВА

Европадин Советдин кьадардал гьалтайла тІммил халкьарин ихтиярар хуьзвай конвенциядин меслятчияр са шумуд югь я чи республикада талукь месэлайрихь галаз машгьул жез. Абуьр гьакІни Кьуба ва Хачмаз района хъанва. Меслятчийри ина яшамиш жезвай халкьарин векилрихь галаз суьгьбетар авуна, абуьрун гьалар хабар кьунва.

Европадай атанвай мугьманри са бязи министрствойриз регьбервал гузвай ксарихь галаз гуьруьшмиш хьун кьетІ авунва.

ЦУД ЙИС КЪВАН Я

Келбежердин чилер эрменийрин чапхунчийрин пацук акаатайдалай 10 йис алатнава. "Делидагь" твар ганвай Азадвилдин Гьерекаатди малумат гузвайвал, алай вахтунда эрменийри и чилериз маса уьлквейрай террорчийр куьчарзава. Гьа и карди келбежервийрихь мадни кьалабулух кутазава. "Делидагь"ди ватангьлийриз хайи чилер чапхунчийривай вахчуниз эвер гузва. "Делидагь"дихь квай ксари чеб женгиниз гьазур тирди баян авунва.

Мадни Яа агалкьун

Лезгийрин твар-ван авай суьретчи Дарвин Велибекован эсерар виринриз сейли я. Вичихь члехи агалкьунар авай Дарвина яратмишзавай гьар са эсер кьиметлу инжи я лугьуз жеда. Ада фад-фад чи республикада ва кьецепатан уьлквейрай кьиле физвай конкурсрани иштиракзава. И рекьяй адахь члехи агалкьунар авайди виридаз ашкара я.

И йикъара Азербайжандин Художникрин Союзди "Трагедия" твар гана ачухарай конкурс Къарабагьдин, Хожалыдин, са гафуналди эрмени чапхунчийрин пацук акатнавай чи чилерин агьалийрин кьилел атай мусибатриз талукьарнавай. И конкурсда иштирак авур 60 суьретчидикай садни Дарвин Велибеков я. Адан "Трагедия" твар алай эсерди пуд лагьай чка кьуна. Са гафни авачиз, им чи суьретчидин цийи агалкьун я.

ГАТФАР МАСАКІА АЛУКЪНА...

Цинин гатфар масакІа алукуна. Циф аваз, марф аваз. Харар, живерни кьвана. Я чІурар гьамишанда хьиз фарах хъанач, я и чІурара ракъинин нурари гамар хранач. Кьушарини са акьван верци баядар хкажнач.

Гатфарихь пуд вахт ава лугьуда бубайри: цІразвай живерай маргьвар-маргьвар хъана чил аквадай, гатфарни кьуд кьикІана гатфар уфтан жезвай вахт. Ахпа вацІара, кІамара ятар рагьул яз, чуьллер, тарар, тамарни рагьул жезвай вахт. Пуд лагьайди, гатфари вичин кьезил, цуьквер алай перем алукуна свас хьиз дигизвай вахт. Какахьна цинин йисуз гатфарин вахтар, абуьр ян тагана кьиле тухуз хъанач адавай. Какахьна дуньядин гьаларни. Санлай тьебиатди басрух гана инсанриз, санлай дьае кьарагьна. Европада са бязи шегьеррал яд акьалтна. Урусатда вацІари шумудни са хуьрер кьачуна, агьадал гваз фена. Иракьда бумбайри чиликай хкатдай мумкинвал ганач цуьквериз. Абуьр лув гудай ракетрин есир хъана. Гьайиф, икІ терг жез инсанар! Гьайиф, икІ терг жез тьебиат!

Ибуьр чахь кьазвай, чахь ялзавай делилар туш лугьуз мумкин я садбуьру. ДекІени! Амма чпин хур анжах

ракъиниз кьалурдай, амай чІавара кьевиз акьалдай цуьквери гила чи чилерал ракъинизни хур кьалурзавач лагьайдан вуж чІалахь хьуй? Гила чи багьларик чинеруг, тІиб, пехь, керекул хьтин зиянкарар акатнава, вучиз лагьайтІа чун багь хуьз алакьдай багьманчийр туш. Тергзава чна адан гьалар. Кьуба пата шумудни са багьлар кІаняй акьатнава, Куьре пата виридаз акваз-акваз Самурдин там гьилляй акьатзава. Хуьрера газ авач лугьуз, тарар кукІварзава чна, багьлар кутазмач. Чна тухузвай майишатдин кІвалахри тьебиатдиз гузвай зиянар йисандивай-йисуз артух жезва. Гзаф чкайрин иервал квахьзава. Эхиримжи йисара Кьуба, КцІар, Хачмаз района цІуд гектарралди тамар терг хъанва. Хуьзвач чна чи тьебиат!

1960-йисал кьведалди Кьуба пата Самурдин тамара ва вацІара 130 жуьредин гьайванар, 360 жуьредин кьушар, 67 жуьредин цин гьайванар яшамиш жезвай. Гила абуьр-кай гзафбур юхдиз акьатнава. Гьар юкьуз Самурдай гьуьлуьз 60 тон кьван балугьар авахьна физвайди тир. Гила чахь балугьчивилин майишат эсиллагь амач. Кьайгьударвал кьалур тавунин нетижа яз, Самурдин кьере агьзур гектарралди муб-

лагь чилер, тамар арадай акьатнава. Чун гьелени и крадин гьавурда акьазвач. Гила чна арандин ва дагьларин тамар, уьруьшар тергзава, экологиядихь зиян кІлуьрзава.

Тьебиат хуьнин жигьетдай авай гьал масад хъанва. 40-50-йис инлай вилик тьебиатди, ам хуьнин месэлайри инсанрик ихьтин секинсузвал ва кьалабулух кутазвайди тушир. Гила ахьтин вахтар алукунава хьи, тьебиат хуьн кьакьудиз тежервал инсаняй вич амуькьунин, чилел уьмуьр давам хьунин месэлайрихь галаз алакьалу я. И кардик гьарда вичин пай кутуна кІанзава. Гьа и кар фикирда кьуна чи тамар, багьлар, яйлахар хвена кІанзава чна.

Лезги чилин тьебиат кьетІенди я, чи вацІарин кьилериз вач, дагьарриз, кІамариз эвичІ, халисан тьебиат чир жеда ваз. Чи дагьлариз акьат. А дагьлариз килигай ана ахьтин тьебиатни ава. Ша, хуьн чна чи тьебиат, артухарин чи кьайгьударвал. Кьил хкажайла леквериз килиг жедайвал. Базардуьзуьди, Шалбуз дагьди, Шагь дагьди жив алай кьилер цавук кутуна гьамишалух така-буьрлувиликай хабар гудайвал. Ватандин чилерин буьвилени мублагьвили чи рикІера даим яшамиш хуьнин ашкьи кутадайвал...

ЧАКАЙ КХЪЕНАЙ...

ШАГЬДИЗ ХЪЕЛ АВАЙ...

Вичин кьушунар кІаник амуькьиз акур Надир шагьди эхирни лезгийрин аксина женг тухун патал цийи кьуватар кватІна. Адаз дагьвийрикай гзафни-гзаф хъел авай. Гьавилляй вичин виридалайни хъсан сердерар санал кватІна лезги чилер, Дагьустан гьикІ пацук кутадатІа веревирдер авуна. Ахпа ада 100 агьзурдалай гзаф кьушун кватІун тІалабна. Куьруь вахтунда гьа икІни авуна.

Санлай кьачурла шагьдин кьушунар гьам кьадардиз гзаф тир, гьамни хъсандиз яракьламиш хъанвай. Ада алава яз балкІандалайбуьрун кьушунрикайни менфят кьачузвай. ЯтІани шагь клевара акІизвай. Шагьди лезгийрин аксина женг чІугун патал гьикьван члехи кьушунар ракъайтІани, лезгийри абуьр кукІварзавай.

С.АВРАПОВ,
урусрин консул,
1741-й.

ВацІ гьикьван яргъи хьайитІани, а кьил гьуьл я.

Лезги халкьдин мисал

ЦИЙИВИЛЕР

КЪАЙГЪУ ЧІУГВАЗВА

Азербайжандин квачел ахкьалтІзавай районри-кай садни Огъуз я. Ина са шумуд миллетдин веки-лар - азербайжанвиар, лезгийр ва мсб. стхавилел-ди яшамеш жезва. Огъуз райондихъ, гъар са ра-йондихъ хъиз, белки масадбурулай гзафни, гялна кланзавай важиблу месэлар ава. Абуру гялун па-тал районда гзаф кваллахар кыле тухузва.

Эхиримжи вахтара кардик кутунвай асфалтдин заводди гъар юкъуз 10 тон асфалт гъасил ийизва. Цийи карханадин къуллугъдикай къунши район-рини менфят къачузва. Огъузда агъалийрин дула-нажагъ хъсанарун патал маса къайгуярни члуг-вазва.

ФАД ЦИЦИ ЖЕДА

Кыл акъуддай ксари Ахцегърин Къизил дере-дин девлетар ишлемишуникай веревирдер дава-марзава. Дагъустанда и месэла аукциондал эциг-най ва Америкадай тир "Глоб минерал интер-нешнл" компанияди вири кваллахар вичин хивез къачуна, икърарар кутунин кьетІ авунай. ГъакІ эко-логиядиз зиян тахъун патал вири кваллахарив мукъуфдивди эгечІдай комиссияни тешилнай. Гъа инал кваллахар акъваз хъанай, вучиз лагъайтІа агъалийри экологиядиз зиян хъунихъай игътият авунай.

Гила са бязи ксари Къизил дере ишлемишун патал мадни майилвилер къалурзава. Абуру лугузувайвал, экологиядиз зиян тахъана, крар къи-лиз акъудиз хъайтІа, Ахцегъ район фад цици же-да. Сифте нубатда 1500 касдиз квалах, районда хъсан рекъер жеда. Жемят газдал таминар-да. Чкадал 5 агъзур къван агъали яшамеш жедай цийи поселок арадал къведа. Райондин бюджет-диз пулар къведа.

ИСЛЯГЪВИЛИЗ КЪУЛЛУГЪЗАВА

Алай вахтунда Дагъустандин агъалийрин 70 процентди диндиз икрам ийизва: мискиндиз физ-ва, капІзава ва мусурманвилеи маса шартІариз амалзава. Абурун фикирралди дин ислягъвилеиз къуллугъзавай ихтибарлу такъат я. Ада хизанда, халкъарин арада, уьлкведа ислягъвал мадни мягъ-кемарзава, гъахъсуз крарин вилик пад къазва.

Исятда Дагъустанда санлай мусурманрин 1700 къван мискин кардик ква. ГъакІни республикада христианрин 9 мискин, 4 синагог, АСД-дин 2 же-мийат, ЕХБ-дин 4 жемият, кришнаитрин 1 жемият, 1 римско-католический жемият ава.

Эхиримжи вахтара ина ислам дин вилик тухун патал мискинра 670 мектеб, 25 медреса, 9 мусур-манрин ВУЗ тешилнава. 836 зияратдин чка цийи къилелай кардик кутунва. 460 мискин эцигнава ва туькІуьр хъувунва. Диндаррив 300 къван дарамат вахканва. Республикада члехи тираждалди диндиз талукъ ктабар ва журналар чапдай акъудзава. Гъар йисуз цІуд агъзурралди дагъустанвиар Гъаджиз физва.

ВИЛИК ТУХУДА

Къанни сад лагъай асирда инсаният гъикІ вилик фида? Лезгийрин тІвар-ван авай алим, вич квант-дин физикадин рекъый специалист тир физикадин-ни математикадин илимрин доктор тир, профес-сор Руслан Мейланова гъазурнавай концепциядив гекъыгайла, инсаниятдин гележег физикадилай ас-лу я. И илим гъикъван вилик фейитІа, жемиятни гъадалай аслу яз вилик фида.

Илимдин гележег лагъайтІа, цийи дуньякъатІунрал бинеламиш хъана кланзава. Гъа-вилай илимдизни диндиз, материядизни фагъум-диз са вилай, са битав хъиз килогун чарасуз я. Идалай гъейри цийи илимар ва илимдин агалку-нар са къве уьлкведа ваъ, вири планетада теблигъ авуна кланзава. Кыл акъуддай ксари илимдин фагъумриз дуньякъатІунин цийи концепция хъиз къимет гузва.

ГИЯР

ЧИ ТОПОНИМАР

И ТІВАР ГЪИКИ АРАДИЗ АТАНА?

Санлай къадим лезги топоним-мар чирун патал квенкІе та-рихдин чешмейриз вил вегъе - на кланзава. Дегъ девиррин ва юкь-ван асиррин авторрикай Гекатей Милетскиди, Геродота, Ксенофонта, Полибия, Страбона, Плиния, Плутарха, Клавдия Птолемея, Фавстос Бузанда, Моисей КъакъанкъатвацІ-види ва масабур, гъакІни са бязи географри чпин эсерра лезгийри-кай, абурун чилерикай, адетри-кай, чалакай гзаф малуматар ганва. Къадим лезги топонимарни чал сифте яз гъабурун эсерра дуьшуьш жезва.

Гзаф йисара чи алимри ахтар-мишна чириз алахънавай топоним-рикай садни "Гияр" я. ТІвар-ван авай тарихчи М.Ихилова вичин "Народ-ности лезгинской группы" ктабда хъызвайвал, чи чилерал алай къа-дим тІварариз - Албания, Алпанар, Арран, Ран, Шкун, Яргун, Хъил, Ги-лияр, Лезги Легер, Цийихуьр, КцІар, Лек, Лекит, Лацар гафариз анжах лезги члалан бинедаллаз баян гуз жеда.

Педагогикадин илимрин канди-дат Тажикин Саидова "Гияр", "Гили-яр" топонимриз чІугуна лезги члалан бинедаллаз баянар гузва. Ада фагъумзавайвал, "Гияр"ни "Гилияр" са гафар я. Къвед лагъайда са слог артух я. Мегъарамдухуьруьн район-дин Гилийрин хуьруьн къуьзуьбуру адаз гайи малуматра и хуьр къадим Гияр шегъердай атай инсанри кутун-

вайди къалурнава. Агъзур йис инлай вилик Ирандин чапхунчийри Гияр шегъер чукулрайла, сагъ амуькый ги-ярвийри ина цийи хуьруьн бине ку-туна къван. Абуру хуьруьк чпин куьгне ватандин тІвар гилигна.

Алимди "Гияр" топоним къадим лезги пантеондихъ - Яр гъуцдихъ га-лаз алакълалмишзава. Яр - хуьруьн майишатдин крариз къват гузвай гъуц я. Т.Саидова "Гияр" гафунин къвед лагъай компонент "Яр" гъуц-дин тІвар, сад лагъай компонент прилагательное - гъуц тарифарза-вай, разивал къалурзавай эпитет я лугъузава.

Вичин тІвар "Шарвили" эпосда гъатнавай, вичин гъакъиндай ривая - тар, халкъдин манияр авай Гияр шегъердин тІварциз чи тІвар-ван авай алим, профессор Ражикин Гъайдарова ихътин баян гузва: Гияр Къурагъарин "муькув гвай, адан агъа-лийриз яшайишдин рекъый къуллугъ ийизвай маса тайифаяр, хусан элиш-веришдал машгъул чувудар жезвай гъевчи поселок хътинди (слобода) тир. А тайифайрин веки-лар хъипи рангунин кьетІен партал алуькІуниз мажбур тир. Гъа партал-дизни "гияр" лугъудай".

Садбуру къадим лезги шегъер-дин тІвар эрмени дишегълидин тІварцихъ галаз алакълалмишзавай-вал, профессор Р.Гъайдаровани ам "маса тайифайрихъ", гъакІни "чувуд-рихъ" галаз алакълалмишзава. Гъа инал лагъана кланда хъи, алимди

"Гияр" гафунин мана лезги чІала жагъур тавуна, пата-къерехъдиз вил вегъизва. Къвед лагъайди, "гияр" га-фуни гъи чІала "хъипи партал" лугъу-дай мана гузва? Къадим лезги чиле-рал, анжах лезги тайифаяр яшамеш хъайи чилерал маса тайифаярни чу-вудар гъинай атанайтІа? Пуд лагъай-ди, Гияр слобода ваъ, халисан, вири патарихъай антик шегъеррив къаз-вай шегъер тир. Адахъ къакъан кле-ледин цлар, чІехи квалер, хъвадай яд гъун патал гунгар, шегъердин майдан авай. Археологиядин амуькыйрив гекъыгайтІа, и шегъер-дин яш 2500 йисалай гзаф я.

Са бязи алимри "Гияр" гафунин этимология бегъемдиз тайинарун мумкин туш лугъузава. Чи фикирдал-ди, къадим Гияр шегъерда лезгий-рин къанни цІусад тайифадикай сад тир гили тайифадин агъалияр яша-миш хъанай. Шегъер чапхунчий-ри чукулрайдалай гуьгъуьниз гияр-вийри чпи арадал гъайи хуьрерик хайи тайифадин тІвар гилигун мум-кин я. "Гилияр" (Гили+яр), топоним-ни гъа икІ арадиз атана жеди. Чи къадим Гияр шегъердин тІварни, чна фагъумзавайвал, гъуцдихъ галаз ваъ, гили тайифадихъ галаз алакъла-луди я. Цийиз жагъанвай, албан гъарфаралди хъенвай, VIII асирдиз талукъ къадим лезги ктабдани чахъ "gili" тІвар алай тайифа хъайиди къалурнава.

Муьзеффер МЕЛИКМАМЕДОВ.

МУЬГЪ МЯГЪКЕМ ГЪИЛЕРИ ХУЪЗВА

Чи квалериз багъа мугъман хъиз къвезвай гъар са нумра чна аманат яз хуьзвай "Самур", ваз и чІав хийир хуьрай!

Гъар гъилера Самурдин - чи Кулан вацІун муькъве-лай фидайла, зи рикІел вун къведа "Самур". А муьгъ, Самур вацІу къве патахъ пай авунвай чи халкъдин арада ава, вун - "Самур" лагъайтІа, чи тарих, чи алат-на феири вахтар чи гележег-дихъ галкІурзавай муьгъ я. Зун шад я хъи, мягъкем гъи-лери и муьгъ хуьзва. Четин-вилериз, дарвилериз килог тавуна, даим адан къайгъ-уь чІугвазва, чи чІал, чи культура, чи милли руьгъ гележег несилрал агакъа-рун патал даим алахъзава. И суваб квалах кыле ту-хузвайбур гъакъикъатдани бахтлу инсанар я. Чи чир-вилер артухарун патал муь-куьвай куьмек гузвай - чи ха-йи газет арадал гъизвайбу-руз, адан кваллахдар-риз чна, клелдайбуру, де-риндай икрам ийизва.

"Самур"дин гъар са нум-ра чи хъанди гъамиша вилив хуьзвайди ва чІехи гъевес-далди клелзавайди я. Жу-ваз чидай, чин тийидай ин-санрикай хъенвай макъала-яр клелдайла жува рикІяй дамагда. Вуч хъсан я хъи, чи халкъдихъ ихътин тІвар-ван авай къегъал рухварни ру-шар ава.

Куь эхиримжи нумрайри-кай сада заз, зи Дагъустан-да яшамеш жезвай стхадик-кай - тІвар-ван авай суьрет-чи С.Сейфединовакай хъенвай макъала акуна. КІелна, гзаф шад хъана зун. Вичин хатІ авай Римма Гъа-жимурадовади художникди-кай гзаф рикІ алаз хъенвай. Ихътин макъалайри чахъ руьгъ кутада. Чна квез чан-дин сагъвал, яратмишунрин рекъе чІехи агалкъунар тІа-лабзава.

Зияле Агъавердиева,
КцІар район,
Манкъулидхуьр.

ХУЪРЕ СУВАР

Манкъулидхуьр КцІар райондин чІехи хуьре-рикай сад я. Инин инсанар гъам зегъметдал, гъамни мел-межлисрал рикІ алайбур я. И хуьре шад мярекатар, суварар гъамиша гурлуз, рикІ алаз кыле фида. И мукъвара хуьруьн крариз регъбервал гузвайбур 8 - Март дишегълийрин сувар кыле тухун паталди тІвар-ван авай "Су-вар" ансамблдин солистар Жамила Заловадиз-ни Роза Гъажимурадовадиз, жегъил шаир, ДГУ-дин Баку филиалдин студент Гуьлбес Асланха-новадиз хуьруьз мугъманвилеиз эвернавай.

7-Мартунин нянихъ хуьруьн медениятдин квалле кыле феири мярекат манкъулидхуьруьн-вийрин рикІелай яргъалди алатдач. Сифте гаф хуьруьн вилик-кылик квай ксарикай тир Абду-рагъман Манатилова, Къудрат Жафарова ва На-зир Султалиева лагъана. Ахпа зегъметдин ветер-анар тир дишегълийриз суварин савкъатар га-на. Мярекат хуьруьн мектебда клелзавай аялри дидедиз бахшнавай шиирривни манийрив дава-марна. Гуьлбес Асланхановадин рахунри ва ху-ралай лагъай шиирри хуьруьнвийрин рикІер хуш гъиссерив ацІурна. "Сувар"дин солистар Жами-ла Залова ва Роза Гъажимурадовади тамамарай манийри хуьруьнвиар иллаки гъейранарна, абу-ру гъар са мани гурлу капаралди къаршиламиш-на. Хуьруьнвиар чпин квалериз рази яз, рикІ ацІанваз хъфена.

Римма ГЪАЖИМУРОВА.

ЧІАЛАР ЧИРЗАВА

Исятда Урусатда 180 этно-ди яшамешзава ва агъалийри 200 чІалакай менфят къачузва. Гъукуматди и этносрин вири-дан чІалар къилди чирна абуруз талукъарнавай ктабар чап авун кьетІнава. И кардихъ галаз машгъул жезвай РФ-дин Милли Месэлайрин ва Федеративный Рафтарвилерин Министерствод-дин Урусатдин Халкъарин ЧІа-ларин Институтди "Урусатдин халкъарин чІалар" тІвар ганвай энциклопедиядин серия кардик кутунва. 1997-йисуз и сериядай

яз тІвар-ван авай алимар Ми-хаил Алексееван ва Энвер Шейхован "Лезгинский язык" ктаб басмадай акъатнай.

Сериядин кылин редактор, филологиядин илимрин док-тор, профессор В.П.Неронака малумат гайивал, редакцияди Урусатдин этносрилай гъейри ина яшамешзавай этнический диаспорайрин - грекрин, нем-серин, полякрин, румынрин ва мсб. чІалариз талукъарнавай ктабарни басмадай акъудун къарардиз къачунва.

БУБАЙРИН МИСАЛАР

- Къамбут къванчик шехъда.
- Жанавурди тІуьрбур фекъидиз закат гысабмир.
- ИситІа акуна элгъэм рикІелай алатна.
- Хуьруьн ферлуд рекъинлай, кІвалин ферсузди къирай.
- Гаф лагъайданди, кар авурдан-ди.
- Харчи катайдал марфадин тІем жедач.
- Заз кІур гумир, заз на гайи виртни кландач.

КІватІайди: Бегърам ЗАЛОВ.

Гъулдан къелечІвилай,
инсан яцІувилай хада.

Лезги халкъдин мисал

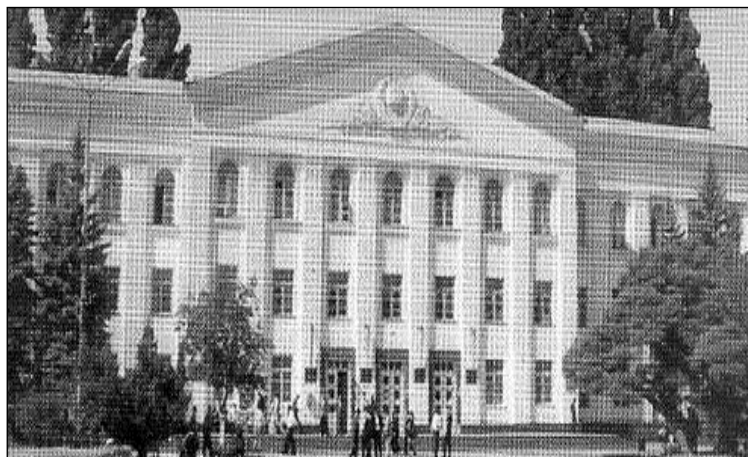
УНИВЕРСИТЕТСКАЯ ЖИЗНЬ

В БАКИНСКОМ ФИЛИАЛЕ ДГУ

Месяц март запомнится в Бакинском филиале Дагестанского Государственного Университета рядом событий. Проведенные за последнее время литературно-художественные вечера, презентация книги советника-посланника

РФ в Азербайджане С.И.Чернявского "Азербайджан: новый путь", подготовка к художественной композиции в связи с приходом весны, торжественное празднование Новруз байрамы и другие мероприятия отметили неизгладимые впечатления

в сердцах педагогического и студенческого коллективов. Представляем вниманию читателей материалы, подготовленные студенческим корреспондентским постом "Самур"а, действующего в ДГУ.

ПРЕЗЕНТАЦИЯ КНИГИ "АЗЕРБАЙДЖАН: НОВЫЙ ПУТЬ"

Книгу "Азербайджан: новый путь" советника - посланника посольства РФ в Азербайджане С.И.Чернявского можно назвать одной из лучших работ, объективно отражающих нашу новую историю, в период после завоевания республикой независимости. 17 марта в Бакинском филиале ДГУ при участии С.И.Чернявского, советника посольства РФ в Азербайджане П.П.Шеншина, ответственного работника Представительства Дагестана в Азербайджане М. Мамедханова, профессорско-преподавательского и студенческого коллектива филиала состоя-

лась презентация этой книги. Со вступительным словом выступил председатель студенческой молодежной организации Ифтихар Кулиев. Он отметил, что благодаря вниманию и заботе руководства филиала, его директора профессора А.Исаева, проведение таких мероприятий стало традиционным.

С большим интересом присутствующие слушали выступление автора книги, известного историка С.И.Чернявского, доктора философских наук, профессора Асадудлы Курбанова, доктора филологических наук, профессора Джангира Мамедова, кандидата филологических наук Валеха Насибли, студентки V курса факультета дагестанской филологии Афруз Аслановой. Они отметили необходимость и значимость проведенной презентации таких книг и выразили автору благодарность за объективную и содержательную работу о нашей республике.

ДГУ СЕГОДНЯ

Сегодня Дагестанский Государственный Университет - это крупный учебный, научный и культурный центр, который осуществляет подготовку специалистов на всех уровнях довузовского, вузовского и послевузовского образования по широкому спектру естественно-научных, гуманитарных, экономических и технических специальностей и направлений. Учебно-научная структура ДГУ включает в себя 18 факультетов. Занятия проводятся в 10 учебных корпусах. В ДГУ свыше 100 кафедр. При университете открыта сеть филиалов: в Дербенте, Каспийске, Кизляре, Хасавюрте, Избербаше, Буйнакске, Кизилюрте, Баку, Дагестанских Огнях, в Гумибе. Сегодня в ДГУ 20429 студентов обучаются по 38 специальностям и направлени-

ям. Начиная с 1979 года университет готовит студентов для ряда развивающихся стран Азии, Африки, Ближнего и Среднего Востока, Латинской Америки. На факультетах и филиалах и НИИ работают 1412 преподавателей и научных сотрудников, в том числе 11 членов отраслевых академий, 216 профессоров, докторов наук, 618 доцентов, кандидатов наук, более 100 заслуженных деятелей науки РФ и РД, заслуженных работников РФ и РД. К услугам студентов, преподавателей и научных сотрудников - 17 учебных корпусов, 6 общежитий, профилакторий, студенческая поликлиника, спортивно-оздоровительный лагерь на берегу моря, Дворец спорта. Начал функционировать новый лабораторный корпус.

КОНКУРС "СЕМЬ КРАСАВИЦ"

Проведение этого конкурса среди студентов высших учебных заведений Азербайджана стало уже традицией. Успешно выступили и добились определенных успехов в предыдущие годы студенты Бакинского филиала ДГУ. На новом конкурсе студенты выступят с большим диапазоном. Они покажут свои знания, находчивость, также продемонстрируют умение хорошо шить, готовить, петь, танцевать, умение сохранять национальные обычаи и традиции.

СОСТОИТСЯ ПЕРВЫЙ ВЫПУСК

Для студентов V курса факультета дагестанской филологии этот год является годом испытаний. В июне состоится первый выпуск факультета. После защиты дипломных работ и сдачи государственных экзаменов они начнут свою деятельность как преподаватели лезгинского и аварского языков в Кубинском, Кусарском, Хачмазском, Закатальском, Белокаганском и других районах. Студенты также получат квалификацию преподавателя русского языка и литературы. В настоящее время студенты V курса, у которых завершились занятия, пишут дипломные работы. Ими руководят опытные ученые и преподаватели.

МАГОМЕД ГАДЖИЕВ - ПОЭТ

Говорят, что известный ученый-лезгиновед М.Гаджиев одновременно был и поэтом. М.Гаджиев как поэт имеет свой поэтический стиль. Правда ли это?

Студенты II курса факультета дагестанской филологии филиала ДГУ в гор. Баку.

Когда произносят имя Магомеда Гаджиева, одни его называют крупным ученым-лезгиноведом, другие вспоминают его как автора большого русско-лезгинского словаря, третьи говорят, что они учились по его учебникам и т.д. Некоторые вспоминают, что он перевел на лезгинский немало классиков русской литературы, поэтов, писателей народов СССР. Но мало кто знает Магомеда Гаджиева как поэта. Между тем им написано немало прекрасных стихотворений, которыми мог бы гордиться любой народный поэт Дагестана.

Эти слова не юбилейная дань ученому, а объективная оценка его поэтического творчества, имеющего свой поэтический почерк. Каждое стихотворение М.Гаджиева, независимо от объема, количества строк в нем, - это высоко-художественное словесное полотно. Язык произведений М.Гаджиева образен и метафоричен.

Магомеда Гаджиева - поэта высоко ценили его современники еще в те далекие тридцатые годы. Об этом свидетельствует тот факт, что в учебнике "Литературная хрестоматия для начальной школы. 2-я часть. Для 4-5 года обучения", составленном в 1933 году известным ученым и организатором народного образования Гаджибеком Гаджибековым и признанным поэтом Алибеком Фатаховым, наряду с произведениями А.С.Пушкина, А.П.Чехова, А.М.Горького, В.Гюго, Е.Эмина, С.Стальского, З.Эфендиева, М.Чаринова, даются стихотворения и М.Гаджиева. Наверное, наступила пора для наших литературоведов открыть глаза на литературное наследие М.М.Гаджиева.

А. Г. Гюльмагомедов, доктор филологических наук, профессор.

ПРИШЛА ВЕСНА...

В этом году наступиле весны, праздник Новруз студенты отметили торжественно. Проведение мероприятия - большая заслуга кандидата филологических наук Валеха Насибли, который обладает особым организаторским талантом. С поздравлением и наилучшими пожеланиями выступили декан финансово-экономического факультета, доцент Имран Рзаев, писатель-журналист Седагет Керимова. Далее студенты показали интересные инсценировки, веселились у праздничного костра. Когда на празднике появилась "Красавица Весна" - в национальном костюме студентка I курса факультета дагестанской филологии Севиндж Балабекова - все встретили ее аплодисментами. Прозвучали стихи, а затем песни. В роли Косы выступал студент I

курса финансово-экономического факультета Камран Садыхов. Его веселые шутки всем понравились. Дуэт в исполнении Валеха Насибли и ашуга Нураддина Эминова, песни и мугамы в исполнении солиста Театра Оперы и Балета Азербайджана Рафига Алиева присутствующие встретили аплодисментами. А когда прозвучали азербайджанские, лезгинские и аварские танцевальные мелодии в исполнении Азизбалы Ахмедова на зурне и Арифа Мамедова на синтезаторе, студенты пустились в пляс. Затем появились спортсмены - дзюдоисты, каратэисты. Активное участие в мероприятии приняли студенты I, II, III и V курсов факультета дагестанской филологии, студенты I курса финансово-экономического факультета.

Материалы подготовили: **Вюсале ДЖАФАРОВА, Лена ШИХКЕРИМОВА, Нариди БАБАЕВА, Ульяна МЕДЖИДОВА**

BAHAR DUYĞULU SƏNƏTKAR

və bəstəkar kimi də zirvədə durur. Jurnalistika sahəsində mən Sədaqəti vaxtilə Azərbaycanın bir nömrəli jurnalisti adlandırmışam. İndi də həmin fikirdəyəm. Onun məqalə və очерklərinin hər biri böyük əsər təsiri bağışlayır. O, mənaviyat mövzusunda respublikamızda ən yaxşı yazan jurnalistdir. Ona görə də yazıları oxucuları düşündürür, tərbiyələndirir, mənən zənginləşdirir. Bir sıra publisist yazıları bir neçə xarici ölkədə də çap olunub.

"Sovet kəndi", "həyat", "Azərbaycan", "Günay" qəzetlərində müxbir, söbə müdiri, redaktor müavini vəzifələrində işləmiş, 1997-ci ildən "Samur" qəzetinin baş redaktoru təyin olunmuş Sədaqət Kərimova jurnalistika sahəsindəki xidmətlərinə görə Azərbaycan Jurnalistlər İttifaqının "Qızıl qələm" və Həsənbəy Zərdabi adına mükafatlarına, kütləvi informasiya vasitələri Müstəqil həmkarlar Birliyinin Xursudbanu Natəvan və Məhsəti Gəncəvi adına mükafatlarına layiq görülüb.

Bədii yaradıcılığına gəldikdə ədəbi tənqidçilər onu həm "şəriyyəyə gözəllik gətirən şair", həm də "insani təzələşdirən nasir" adlandırıb. Şəriyyəti özü gözəllikdir. Deməli, Sədaqət gözəlliyə gözəllik gətir.

rib. İnsanı təzələşdirmək, onu daxilən saflaşdırmaq, deməli, Sədaqət istedadlı yazıçısıdır.

Onun istedadını əks etdirən ikinci misal çəkmək istəyirəm. 1995-ci ilin parlament seçkiləri zamanı

Qusar şəhər mədəniyyət evində Sədaqətin seçicilərlə görüşü keçirildi. Çıxış edənlər onun şerlərini əzbərdən deyirdilər. Nəhayət, həzrə kənd orta məktəbinin şagirdi Samirə Babaliyeva səhnəyə çıxıb Sədaqətin ləzgicə yazdığı "Ləzginkanın səsi gəlsin" şerini elə qeyri-adi bir avazla oxudu ki, zal gurultulu alqışlara qərq oldu. Bu, Sədaqət

şerinə el məhəbbətini, onun poeziyasının güdrətini əks etdirən parlaq nümunə idi.

Yazıçı Sədaqətin söz sənətinin güdrətini isə bundan bir neçə il öncə aşkar olmuşdu. Çadırlarda yaşayan Kəlbəcər qaçqınlarının görüşünə gedərək o, özü ilə Kəlbəcər lillər üçün ərzaq və paltardan əlavə özünün 200-dən çox nəsr kitablarını da götürmüşdü. Məcburi köç-günlər ərzaq və paltara əhəmiyyət belə verməmiş, bir göz qırpmında kitabları öz aralarında paylaşmışdılar. Bir ağbircək onu qucaqlayıb demişdi: "Kəlbəcərdə səni tanımayan yoxdur, qızım. Sən bizim camaatdan çox yazmışsan. Bizə kitablarını gətir". Adamlar onun kitablarını ən böyük yardım, ən böyük təselli kimi qəbul etmişdilər.

Belə misalları çox çəkmək olar. Sədaqətin azərbaycanca və ləzgicə "hal", "Qürub", "Ləzginka"nın səsi gəlsin", "Köklənsin dünyamız "Ləzginka" üstə" kimi nəsr və şer kitabları əldən-ələ gəzir. 2001-ci ildə rusca çapdan buraxdığı "Blajnyaya" kitabı çoxların stolüstü kitabına çevrilib.

Bu günlərdə Sədaqətin ləzgi dilində "Soyuq günəş" adlı nəsr, "Daha bir bahar" adlı şer, poemalar və mahnılardan ibarət kiti-

bı çapdan çıxıb. İnanıram ki, bu kitablar da qədirlən oxucuların çox xoşuna gələcək. Ədəbiyyat həvəskarlarından ötrü Sədaqətin hər kitabı bahardır. Digər tərəfdən, bu kitablar 2003-cü ilin baharında işıq üzünə gətirəcək. Başlıcası isə, bu bahar 1953-cü ilin martın 30-da dünyaya gəlmiş gözəl sənətkarımızın ömrünün 50-ci baharı ilə çulğasıdır. Mən isə "bahar" sözündə daha bir mənə arayıram. İndi Sədaqət Kərimovanın yaradıcılığının bahar çağıdır. Hər şeri və hekayəsi, hər poeması və romanı ilə qəlblərə təvəc bəxş edən, ümid və inam toxumu sərən, yaşamaq eşqini artıran bahar çağı. Ona minlərlə oxucu və yazırlar adından ömrünün 100-cü baharını da belə uğurlarla qarşılaşmağı və hercules sağlamlığı arzulayıram.

Sədaqət Kərimovanın həyat və yaradıcılığı haqqında kitab hazırladığım üçün oxucu ilə az söhbət edədim. Digər tərəfdən, onun haqqında deyə bilmədiklərimi neçə-neçə tanınmış adamlar demişlər. Bir neçə ildə topladığım həmin fikirlərdən bəzilərinə oxuculara təqdim edirəm.

Müzəffər MƏLİKMƏMMƏDOV

Baharda dünyaya gəldiyi üçün təbiət ona bahar kimi tərəvətli ilham, dağ çayı kimi coşğun istedad verib. 1953-cü ilin martın 30-da Qusarda həyata göz açan Sədaqət Qayınbəy qızı Kərimova həm bir insan, həm də bir sənətkar kimi bu səfali torpağın layiqli təmsilçisi oldu. Onunla fəxr edir, milli qürur hissi keçirirlər. Mübaligəsiz deyə bilərəm, hazırda Sədaqət ləzgi xalqı arasında ən çox sevilən sənətkardır. Çünki, o, təkcə yaradıcı şəxs deyil, həm də ləzgi dilini, mədəniyyətini, adət-ənənələrini, musiqisini yaşatmaq üçün əlindən gələni edən təşkilatçısıdır.

Təbiət ona hər sahədə istedad verib. hansı sahədəsə ona üstünlük vermək mümkün deyil. O, jurnalist kimi də, şair kimi də, yazıçı

TANINMIŞ ADAMLARIN SÖZÜ

Klassik jurnalistikanın ənənələrini dərinləndirən əxz edib, yeri gəldikdə ondan məharətlə bəhrələnen, nəinki məhəllə, həmçinin dünya jurnalistikasının ən yaxşı nümunələrini yaxından öyrənən və özü də həmin səviyyəyə yüksəlmək iqtidarına malik olan jurnalist Sədaqət Kərimovanın очерkləri ali insani hisslərin, duyğuların mayası ilə yoğrulmuş, real həyatımızı görən bil-mədiyimiz xirdalıqlarına kimi əks etdirən gözəl əsərlərdir.

İnsana məhəbbət və sevgi, ona mənəvi dayaq olmaq Sədaqətin jurnalist yaradıcılığının qayəsini təşkil edir. Məhz bu səhəyə görə onun очерkləri maraqla oxunur və həmişə yaşar jurnalistika nümunələri kimi yadda qalır.

Y. N. ZASURSKI,
Moskva Dövlət Universiteti
jurnalistika fakültəsinin dekani,
professor.

Poeziyası və nəsrilə ədəbi aləmdə tanınmış, həm ləzgi, həm də Azərbaycan ədəbiyyatının inciləri sayıla bilən əsərlər yaratmış Sədaqət Kərimovanın yaradıcılığı yüksək bəşəri ideallara xidmət edir. İnsanı mənən saf, xeyirxah, mərd və əyilməz görmək istəyən müəllif əsərlərində oxucuları məhz bu ruhda tərbiyə edir. Ona görə də onun əsərləri böyük tərbiyəvi əhəmiyyət kəsb edir və xüsusi bədii dəyəərə malikdir.

Həm ləzgi, həm də Azərbaycan ədəbiyyatının ən yaxşı ənənələrini layiqincə davam etdirən Sədaqət Kərimovanın əsərlərinin dilin təmizliyinin qorunub saxlanması və inkişaf etdirilməsində əhəmiyyətli rol oynadığını hiss etmək çətin deyil. O, hər iki dildə sözü nə vaxt, necə işlətmək lazımlı olduğunu yaxşı bilir və bu mət-

rialdan az məsrəflə, amma yüksək zövqlə gözəl əsərlər ərsəyə gətirir.

Həmidullah MƏHƏMMƏDOV,
A.A. Toxo-Qodi adına
Dağıstan Elmi-Tədqiqat
Pedaqoji institutunun
direktoru, akademik.

Заз лезги заре Седакьет Керимовадин нубатдин ктабди - шииратдин кваталди (адан твар "Къарагъ, дунья, "Лезгинка" дал къуьлериз!" я) еке лезет гана. Ктабдин кланел "Аферин!" гаф кхъена, жуважуваз фикирна: "Им адетдин ктаб туш, им гьиссерин дагъ, бегьердин багъ я. Им адетдин ктаб туш, им лезги руьгьдикай, намусдикай, такабурвиликай теснифнавай жанлу риваят я."

"Къарагъ, дунья, "Лезгинка" дал къуьлериз!" ктабди заз ахьтин тлеам гана хьи, ада зак ахьтин руьгь кутуна хьи, адай заз ахьтин устадвилин дережа акуна хьи, заз сифте нубатда клелзавайдаз малумариз кланзава: Лезги литературадин шииратдин алемда цийи гьед, Зуьгьре хьтин къати гьед пайда хъанва.

Гъаким КЪУРБАН,
Лезги Кхьирагрин
Кваталдин кыл,
педагогикадин
илимрин доктор

"Suvar" ansamblinin albomu bizi çox sevindirdi. Biz də Tümenədə belə bir ansambl yaratmağı qarara aldıq. Burada yaşayan həmvətənlərimiz minnetdarlıq əlaməti olaraq, Sədaqət Kərimovani ansamblin fəxri bədii rəhbəri seçdi. Təzə ansambl yalnız Sədaqət xanımın mahnılarını və

onun yenidən işlədiyi xalq mahnılarını ifa edəcək. Xalqımızın sevimli sənətkarına cansağlığı, uzun ömür və yeni yaradıcılıq uğurları arzulayırıq!

Aslan VƏLİBƏYOV,
Tümen şəhəri.

Məşhur bəstəkarlar öz əsərlərini xalq musiqisindən bəhrələnərək yaratmışlar. Ona görə də onlar mənsub olduqları xalqların milli mədəniyyətinin də əbədi iz qoymuşlar. Yalnız doğma xalqın həyatını, dilini, musiqisini qəlbən duyan bəstəkar qiymətli əsərlər yarada bilər. Mənə elə gəlir ki, Sədaqət Kərimova belə dərin duyuma malik olduğuna görə yaratdığı mahnılar uğur qazanır və dinləyicilər tərəfindən sevilir.

Məhəmməd HÜSEYNOV,
bəstəkar,
Mahaçqala şəhəri.

Вуна яратмишнавай "Самур"ни "Сувар" лезги халкьдин руьгь девлетлу авунин рекьяй лап члехи камар я. Ви "Лезгинка" дал илига" улубда дуньядин лап машгьур шаиррин яратмишунри хьиз (Гете, Шиллер, Байрон, Гейне, Пушкин, Лермонтов) элдин руьгь ахварай авудзава, лигимзава, уяхзава, элдин дерин къастар-фикирар ачухзава, дуньядиз малумарзава.

Ви яратмишунри, халкь рахзавай члалал кхьинри чи члал сад ийизва. Седакьетан члала лезги члалаз урус члалаз Пушкин хьиз, еке таьсир ийизва. Заз чиз XXI асирда лезгиря, и пад - а пад Седакьетан яратмишунрин члалал рахада.

Нариман САМУРОВ,
писатель-публицист.

TELEQRAMLAR

Hörmətli Sədaqət xanımlar! Sizi, xalqımızın mərd və igid qızını, çağdaş ədəbiyyatımızın görkəmli nümayəndəsini 50 illik yubileyiniz münasibətilə ürəkli təbrik edirik. Sizə əzi yüz il ömür arzulayırıq. Bu, sizi tanıyanların hamısının arzusudur. Sizə möhkəm cansağlığı, ailə səadəti, yeni-yeni yaradıcılıq uğurları arzulayırıq.

hörmətlə Nadirşah ŞİRİNOV,
Qusar rayonu, Yasab oba kənd
həkim ambulatoriyasının baş həkimi.

Чаз пара клани тир, тварцелдини яратмишунралди чна дамахвавай играми Седакьет вах! Хачмаз райондин "Самур" газет клелзавайбурун, гъакли вун клани вири хачмазвийрин тварцелай чна вун дидедиз хьунин 50-ийс риклин сидкьидай тбрикзава.

Ваз мягькем чандин сагьвал, шаддиз, сагьламдиз яргьал уьмуьр гьалун, члехи агалкьунар, хизанни галаз рикле авай вири мурадлив агакьун тлалазава чна.

Ажеб хьана вун дидеди хана багьишна чаз, чи лезги халкьдиз.

Чехи гьуьрметдалди:
Хачмазвийрин тварцелай
Бегьрам ЗАЛОВ.

Дорогая Седает!
С 50-летним юбилеем тебя! Оставайся всегда такой же влюбленной в свой народ, любимой всеми. Радуй нас своими новыми книгами и прекрасными лезгинскими песнями.

С любовью
Марианна БЕЕРЛЕ-МООР,
Швейцария, г. Цюрих.

Уважаемая Седает ханум!
Примите наши сердечные поздравления в связи с 50-летием. Вы так похожи на свои стихи, поэмы, повести и романы! Они также прекрасны как ваши герои. Ваши произведения помогают людям жить, вселяют в их сердца веру в завтрашний день. Они учат нас быть добрыми, отзывчивыми. Побольше бы таких книг. Побольше бы в мире таких чутких и самоотверженных людей как вы. Мы вас любим, гордимся вами. Счастья вам и благополучия!

Саньят АГАКЕРИМОВА,
Мурад АГАКЕРИМОВ,
Эрки КЕЛБИЕВА,
Хийирбег КЕЛБИЕВ,
Фаизат РУСТАМОВА,
Адил РУСТАМОВ,
г. Бишкек, Киргизия.

Siz ömrünüzün 50 ilinə çatmışsınız. Bu yaşda siz görkəmli jurnalist, şair və nasir kimi ucalmış, xalqa xidmət göstərməkdə seçilmişsiniz. Uğurlarınız bizi sonsuz sevindirir. İşinizdə sizə müvəffəqiyyətlər arzulayırıq. 50 illik yubileyiniz münasibətilə sizi təbrik edir, sizə uzun ömür və can sağlığı arzulayırıq.

həmişə sizin uğurlarınızla fəxr edən müəllim dostlarınız: Sevdə, Bəylər, Adil, Abdul, Ayna xanımlar, Radik, həqiqət, Nadir, Əkbər, Roza, Şahid, Qusar rayonu, hil kəndi.

"И улуб гьиле кьурла вуна гьасят - да адан тварцикай фагьумда, клелдай - ди. Акьулди атлудай твар туш лагьана ам тьукьурнавай гафар мецел гьи - да: "Къайи рагъ". "Ракъини дуньядиз экв гуз - ва, чим акьудзава, - лугьуда вуна, - гьаниз килигна чна адахъ "чими" гаф

гилигнава. Гъавилей "чими рагъ" лугьуда чна. Бес къайи рагъ вуч я? Вун гьахьлу я, клелдайди. Рагъ къайиди хьунухъ мумкин туш. Ингье, заз чи бахтунин, чи лезгивилин цавара къайи рагъ кьукьлю - никай кичле я, вучиз лагьайтла квалдарзава чна чи лезги кьилихар,

квашава чи лезги твар. Гъа и кардикай фагьумна клан я заз вуна. Гъа и ниятдалди агакьарнавайди я за вал цийи улуб. Хайи чил, хайи дил, хайи диге кланарда ада ваз."

И гафар С.Керимовадин и мукьвара Бакудин "Азербайжан" нешриятда басмадай

акьатнавай "Къайи рагъ" ктабдай къачунвай бур я. 300 чинин цийи кваталда автордин гьикаяяр, этюддар, веревирдер, повестар ва пьеса гьатнава. Ктабдин эхирда кирамдин уьмуьрдин рекьикай ва яратмишунрикай кьурелди малумат ганва.

"Самур"

ГЪАР ПАКАМА ХУРУШУМДИХЪ АЛГЪАДА

ВУЖ ТИРТІА ЯРАБ?

Бахтатар чавар зи, аялвал шандакъ,
Гынна куън, зи феи уьмуьрдин къадакъ.
Къайгъуар тийижир, гъамар тийижир,
Зун кубуль, зун хару са чепелуькъ тир.

Далудал хъайила даим залан пар,
Саклани алудиз тахъайла йикъар,
Къвалахиз лежбер хъиз галатун течир,
Зун жуван зегьметдал рикл алай цегв тир.

Чуьллерихъ ялдайла гатфари риклер,
Суракъдай вилери мукара нуьклер,
Абур хъиз маниртал рикл алаз, къару,
Зунни тир дуьньядин бахтатар кару.

Гагъ зун гъверигъвер тир, гагъни гъулан цуькъ,
Гагъ-гагъ бубуйривди ацлудай зи ник,
Дуьгуьриз зи суйдал къвалан акунар...
Гилигдай зак вацлун гъарай авунар...

Хкатай раг тир зун дагъдин хурукай,
Гагъни са пеш хъана катдай гарукай.
Гуьнедал ялгъуздиз акъатнавай тар,
Шегъредихъ ялзавай къацу жигъир, дар...

Гзаф я дуьньяда къе ухарбур заз,
Ава зун хабар къаз, ава зун жузаз:
Зун даим гъиссері къачуз икл гъалаб,
Виликан уьмуьрда вуж тиртІа яраб?

ЗИ ГЪАВА

Гъавадикай хабар гузвай иер руш,
Ви хабарар манияр я къаракан.
Тебиатдин са къвалах ваз аян туш,
Рикин гъава залан тирдан пара къван,
На лугъузвай Рагъ аквадач вилериз,
Чимел жеда, марф чкида чилериз.

Зи гиманар хквен тийиз яргъарай,
Зи хиялар зарул хъанва чавара.
Юргъ илигна цлугъ акъуддай чархарай,
Мекъер гъидай цифер ава цавара.
Рикин гъава ахъа жедай вахтар лагъ,
Гъи береда юза жеда бахтар, лагъ...

МУЪГЪУЪББАТДИН ПАЙ ГАЛАЗ

Яр какахъай навадава Чиливцлар,
Цир ахъайдай гъавадава цуьруьцлар.
Алахъзава нуьклерилай цивицилар,
Гатфар къвезва гъарай галаз, гъай галаз.

Кыл элкьуьрдай гъуьмер ава йифера,
На лугъуди, эквер къвазва циферай,
Бахтунин гъед, заз цаварай эвера,
Къвен ви патав ялав галаз, цай галаз.

Акъатзава цуьквер винел - чил падиз,
Гурлу гъиссер авазва захъ агатиз,
Гъикл хъурай зун, уьмуьр тадиз алатиз,
АмуькайтІа хажалатар къай галаз?

Шагъдин кылел юза хъанва лацу жив,
Хуьз жедани дерейривай селдин шив?
Къудгъанзава гъиссері тежез илив,
Жегъилвилин, муьгъуьббатдин пай галаз.

РАГЪДАН

Рагъданикай фикирда за датІана,
Амни тек са нянидиз илифдач.
Пакамани авачиз туш мичІ галай,
Югъ ава хъи, цавара рагъ элцифдач.

Гагъ-гагъ инсан хвешивилйа ишеда,
Кланивилехъ такІанвални галайд я.
Гъар генвилин эхир са сал руьшт жеда,
Гъар садвилехъ са чаравал авайд я.

Гъар гъамунай ширинвални жагъида,
Дуьз кардихъни жеда гагъ-гагъ гъалатІар.
Хайидахъни авачиз туш гунагъар,
Багъишда на, хъайитІани ви рикл тІар.

Са перишан гъава жеда рагъданихъ,
Ваз тийижир гъамари вун юзурда.
Яралай шад хъайитІани рагъданик,
Къисметди ваз маса пишкеш гъазурда.

Гъар пакама хурушумдихъ алгъада,
Гъар уьмуьрдихъ рагъдан ава мичІ галай.
И дуьньядиз атун ава, инсанар,
И дуьньядай хъфин ава кичІ галай.

Дуьнья гъа икл туькьурнава бинедай,
Акъахайди эвичІдачни гуьнедай?
Са легъзе хъиз куьруь ятІа са уьмуьр,
Чурувилер къаз жедани къенидай?..

ШАКИУКИА

Чаз дидеди чразва мад шаклукІа:
"Ша аялар, я аялар килига!"
На лугъуди, Рагъ чразва хъра чи,
Цлукай бегъем Рагъ хразва хъра чи.

"Садни тадач за шаклукІа тагана,
Са геренда таб це куьне", - лагъана,
Элкьуьрзава деди кведив хъра фу,
Гъарда санлай гъарайзава: "къала тІун!"

Ругуд патаз пайзава са шаклукІа,
"Неъ, аялар, ахпа инай чуклукІ гъа!"
Бугъ алахъиз хъуьрезва мад къени фу,
Гъар куьнилай чаз багъа фу, клани фу.

Пара кланда шаклукІа гъар хизандиз,
Сад лагъайди неда ажеб хъсандиз.
Къвед лагъайди недай уртахд жагъурда,
Пуд лагъайди къуншидиз пай ракъурда.

Хъуьрезва мад икл чи хъра шаклукІа,
Гатфарин рагъ хъуьредаивал дагъд кукІа.

БАГЪМАНЧИ

Акъатнава вичин багъдиз багъманчи,
Адав гъайди мукІратІ яни, кеменчи?
Эхиз тежез акурла са хел къураз,
Чан-рикІзава ада ина гъар тараз.

Гагъ секиндиз, гагъ йигиндиз къвалахиз,
МукІратІдин ван хуш я рикІиз мани хъиз.
Къуьзуь хъанвай, къуру хъанвай гъар са хел,
АтІуз чилел гадарзава тегъиз хъел.

И саягъда гъар гатфарихъ, гъар зулухъ,
Къуьзуьвилер ялиз багъдай икл къулухъ,
Жаван хъийиз алахъзава гъар са тар,
Эх жеривал тебиатдин гарни хар.
Гъайиф текъез клусни вичин гъилерин,
Ам къайгъуда ава начагъ хилерин.

Адахъ, рикІяй къвалахзавай и жуьре,
Мажал авач ял ягъидай са герен.
Динжвал течиз къуьзуь жезва багъманчи,
Ишезва икл адан мукІратІ - кеменчи.

Тарцин хел хъиз какур хъана начагъ юкъ,
Мукъвал хъана багъманчидин эхир югъ.
Яман дерт я эх тежедай - къуьзуьвал,
Адахъ гила къуват авач, авач гъал.

Къуьзуь са тан кутІунайтІан мукІатІдив,
Виш алапат хъайитІани мукІратІдив,
Чан хкведач къуру тандал, сир я, сир,
Къуьз инсанри тарари хъиз гудач цир?!

ДИДЕД ЧІАЛ

Зи гафарихъ яб це, зи хва,
Лезги чІалав алапат гва.
Гъатун патал и ашкъ чанда,
Вун адан цлу кана кланда.

Ваз дидед чІал клан хъухъ, зи хва,
Ам диде хъиз на хуьх, зи хва,
КъатІутІ вуна адан сесер,
Ийидайвал рикІиз эсер.

Къ - къегъалвал ви лишан я,
КІ - къвалевай ви хизан я.
Гъ - гъунарар чи бубайрин.
Хъ - мехъерар чи убайрин.
Хъ - хъар я чи дигедавай.
ЧІ - чІал я чи меце авай.
ТІ - тІалар я чна члугур.
Къ - къеле я Шагъдагъ лугъур.
Уь - уьмуьр чаз Гъуцарин пай.
Гъ - гъвар я чи руьгъдик галай.
ЦІ - цІай я чи рикле авай.
ПІ - пІир я чи, Ватан лагъай.

Гъар гъарфунихъ ава аваз,
Гъар гаф мили шири я ваз.
Хайи чІалан суьгъурдаваз,
Уьмуьр гъала бахтатар яз!

ІГИДЛӘР

Dağların başında әrәnlәр yаşar,
Һay salıb һayqırar, sel olub daşar,
Qәblәri bu yurda sevgidән coşar,
Bu eşqlә dolarlar yаşa igidlәр.

Döyüşә gedәndә gülәr igidlәр,
Odlardan sıyrılıb gәlәр igidlәр,
Vәtәnin qәdrini bilәр igidlәр,
Qartal tәk zirvәdә ölәр igidlәр.

Bu еldә gözәllәр sevәrlәр mәrdi,
Hәр ocaq başında hәр oğul әrdi,
Vәtәncün can vermәk burda һünәrdi,
hәrәsi bir uca nәrdi igidlәр.

Dar gündә elinin dadına çatar,
Düşmәnin bağrına ox olub batar,
Vәtәnә borcunu ruhuna qatar,
Qeyrәti çox uca tutar igidlәр.

MӘNӘ BİR ŞER DE...

Mәnә bir şer de, fikrim qarışsın,
Mәnim şair dostum, qәlәм sirdaşım.
Bәlkә bu dünyayla könлüm barışsın,
Ayrılıq dağını adlayım, aşım.

Mәnә şer söylә ömrün qışından,
Saçına qar kimi yağan yaşıндan.
Gedәrsә bu дәli sevda başından,
Yolunu hayana tutar göz yaşın?

Mәnә şer söylә хәyal içində,
Nә isә alışsın, yansın içində,
Dolaşma o uzaq kәdәр köçündә,
Mәһәbbәt itirәn yaş deyil yaşın.

Bir şer desәнә, titrәsin qәlbim,
Dağılsın buludu bәnövşә qәmin,
Elә de, elә de dostum, һәмdәmim,
Mәn дә selә dönüm, çağlayım, daşım.

AĞLAMAQ İSTƏYİRӘM

Bir zamanlar günlәrimi sән bәzәrdin, yar,
Tez-tez күsәr, ürәyimi sән üzәrdin yar.
Bәzәn qara saçlarına gül üzәrdin yar,
Mәni sevәr, mәnә könül bağlayardın, yar.

O zamanlar mәnә yardın, bәxtiyardım,
Sevincimdән sellәr kimi çağlayardım.
Onda mәnә yardı dünya,
Solmayan bahardı dünya,
Sevincimә dardı dünya,
Çağlamaq istәyirdim, gülüm.

Keçib illәr, o çağların һәsrәti acı,
İndә mәnә yar deyən yox dalımca qaçıb.
İndi mәnim saçlarımda ağ güllәр açıb,
Yaş ötdükcә qәm әlindән ağlayıram, yar.
Әvvәlki tәk çağlamaq istәyirәм yar,
Ağlamaq, ağlamaq istәmirәм, yar.

Kim deyir ki, mәrdәdi dünya,
Qәlpdi dünya, sәrtәdi dünya,
Bir çәkilmәz dәrdәdi dünya,
Ağlamaq istәyirәм, gülüm.

“ЛЕЗГИНКА”

Сыграй, гармонист!
“Лезгинку” давай!
И ты, нагарист,
За дело возмись!
Спляшем “Лезгинку”!
Шире круг!
Танцуют даже
Деревьа вокруг!

Жених и невеста!
Честь вам и место!
Руки раскиньте,
Дружки, сватья!
Свадьба не свадьба
Без “Лезгинки”!

Громче, звонче
Стук-перестук.
Шире, шире
Раздвинем круг!

Близкий, далекий,
Вставай, не ленись!
“Лезгинку” еще раз
Сыграй, гармонист!

Бейте в ладоши,
Люди хорошие,
Мира, согласья
Вам от души!
Земля вселенная,
С нами пляши!

ТЕРПЕНИЕ

О нем не раз твердили мудрецы.
Оно, быть может, всех даров ценне,
Дороже добродетелей иных
Бесценное достоинство - терпенье.

Оно не тратит попусту слова,
Оно молчаньем открывает двери,
Болит нетерпеливых голова,
Познав невозполнимые потери.

И злость, и гнев - непрошенные гости,
Терпение - хранитель очага.
В бутылку лезть, пороть горячку - бросьте!
И не решайте дело с кондачка.

Споткнется прыткий и на ровном месте,
Терпением осилите свой путь.
Хотя порой придется вашей чести
И лиха вместо меда вам хлебнуть.

Такая вот наука бытия,
Есть у нее свои азы, уставы.
Внушают их и школа, и семья,
Но жизнь напишет будущие главы.

К терпимости нас призывает век,
Ведя дорогой долгих испытаний.
Терпению знает цену человек
Испивший чашу горькую страданий.

ОСЛЕНОК

Как резвится маленький осленок,
Маленький - удаленький осленок,
От цветочка тянется к цветочку,
Радуется каждому кусточку.

Шастает глазастый и ушастый,
Мир такой огромный и прекрасный!
Ребятишек сгрудилась орава,
На него глазеть - одна забава.

Ходит, будто весело танцует,
Грацией - как суцкая косуля.
Что за тайна - все на этом свете
Хороши детеныши и дети.

Шелковиста шерсточка и грива,
Прыгает, дурачится игриво.
Все хотят озорника погладить,
Ласкою пугливого приваждать.

Все его покамест обожают,
Плеткою, хлыстом не обижают,
Глупенький, не знает он пока
Ни попоны и ни седока,
Ни людской жестокости и зла,
В качестве рабочего осла...

МУЗА ДРУЖНА С ПЕЧАЛЬЮ

В радости не тянешся к перу,
Стих мой - эхо боли и печали.
Даже рифму я не подберу,
Если грусть не обожжет вначале.

Слово зреет медленно из муки,
Не в беспечной, праздной суэте,
Слово зреет из тоски разлуки,
Слово - утешение в беде.

Пустозвон не может быть поэтом,
Пустоцвет плодов не принесет.
Музы глас бездушному не ведом,
Сходит он с заоблачных высот.

Не ко всем крылатая стучится,
И на стук случайный не спешит,
Может, это ветер гонит листья...
А стихи - горение души...

Только так рождается свеченье
Выстраданной, стоящей строки.
Не читай стихи для развлечения,
От печалей мира не беги...

АВТОПОРТРЕТ

Я - водопад, не знающий покоя,
Летающий с недоступной крутизны,
Никак не становящийся рекою,
Мне тесен мир, и берега тесны.

Я ветер, что тaitся до поры,
Но стоит мне подняться в час ненастья,
Посторонитесь, будьте так добры,
Унять меня, увы, не в вашей власти.

Во мне заточена стихия
Огня и ветра, града и дождя,
Взошла я, словно тесто на дрожжах,
Как плоть от плоти моего народа,
Устойчивая к стуже, непогоде.

Не мни меня ты баловнем судьбы,
Счастливейшей везучею, читатель,
Я - горечь оборвавшейся тропы,
Которой шел спокойствия искатель.

Я - желтая иссохшая айва,
Которой снится неба синева.
Я - чунгур с оборванной струной,
Что грезила мелодией родной.

Воздушных замков зодчий и жилец,-
Мое богатство - россыпи сердец.
Я - все еще неспетая строка,
Которая переживет века.

Завещано мне предками беречь
Родное слово и родную речь.
Я - только эхо краткое, лишь нота
В мелодии лезгинского народа.

GÜNELİN DAĞA BİR

UĞURU

Fevralın 28-də Bakı şəhərindəki Tofiq İsmayılov adına Uşaq Gənclər Sarayında gənc rəssamların sərgisinin açılışı oldu. Giriş sözü ilə çıxış edən sarayın direktoru Bədaye Ramazanova sərgidə əsərləri nümayiş etdirilən gənc rəssamları təbrik etdi və onlara yaradıcılıq uğurları dilədi. Sonra söz bir çox istedadlı gənc rəssamların müəllimi olmuş rəssam Əzizə Məmmədovaya verildi. O, çıxışında qeyd etdi ki, bu günkü sərgi onun təşəbbüsüdür və çox sevindir ki, onun 7 tələbəsi bu

gün 50-dən artıq əsərlə iştirak edir. Günel Hacıbalayeva, Fərhad İsgəndərov, Tahir və Abbas Məmmədovlar, Mail Ələkbərov, Cəfər Zülfüqarov və Elşən Cəbarov Əzizə Məmmədovaya öz minnətdarlıqlarını bildirdilər. Qeyd etmək lazımdır ki, Ə.Məmmədovanın tələbələri hal-hazırda Almaniya, Amerika, Türkiyədə, İsveçrədə, Rusiyada və başqa ölkələrdə öz təhsillərini davam etdirirlər.

Gənc rəssamların hər birinin öz üslubu, öz yolu var. F.İsgəndərovün əsərlərində impressionizm meylləri hiss olunur. Mail Ələkbərov isə keramika üzərində milli üslubda işləyir. Tahir və Abbas portret janrında özlərini sinayırlar. Cəfər Zülfüqarov və Elşən Cəbarovun əsərləri də maraqlıdır. Günel Hacıbalayeva. Bu iste-

dadlı qızın adı "Samur" qəzetinin oxucularına yaxşı tanışdır. Günel 2002-ci ildə milli geyimli kuklalar müsabiqəsində "Samur"un birinci mükafatını almışdı. Onun əsərləri bir neçə ay redaksiyada nümayiş etdirilmişdi.

Gənc qızın ustalıqla gipsdən hazırladığı milli geyimli kuklalar tamaşaçıların böyük marağına səbəb olmuşdu. Ona tez-tez sual verir, əsərləri ilə maraqlanırdılar. Divarda isə Günelin çəkdiyi müasir dəbdə geyim eskizləri asılmışdı. Gənc modelyer-rəssamın əsərlərinin tamaşaçıları onun uğurlarından söhbət açırdılar.

Günel Hacıbalayevaya yaradıcılıq uğurları diləyir, tezliklə fərdi sərgisinin keçirilməsini arzulayıq.

Roza HƏCİMURADOVA

НЕПРОСТАЯ РАБОТА

Женщина за рулем - такое часто встретишь в северных районах нашей республики. А если за рулем красивая женщина - это вдвойне приятно. Старший лейтенант Еяна Шафиева - нотариус Кусарской районной нотариальной конторы Азербайджанской Республики добивается больших успехов в своей работе.

Еяна Рауф кызы родилась 20 декабря 1971 года. Училась в курсарской средней школе N 2, окончила ее с отличием. В 1989 году поступила на юридический факультет БГУ и в 1994 году окончила его. Первые шаги к своей карьере она сделала в отделе криминалистики Института Криминалистики при Министерстве Юстиции, где работала

экспертом. Спустя год она получила повышение. В 1997 году ее перевели в родной город. С тех пор эта смелая, красивая и способная женщина, мать двоих детей исполняет свою нелегкую работу с высоким профессионализмом, за что и завоевала симпатии многих людей.

Альберт ГАСАНОВ

QOCALMAMISAN

KƏLƏNTƏR KƏLƏNTƏRLİYƏ

Ey bizim ellərin şər sultanı,
Ləzgiyə köklənmiş könül sazında,
Sən çox vəsf elədin Azərbaycanı,
hər qışın, baharın öz ayazında.

Camurdan gur axan o soyuq sellər,
Sənə laylay deyib beşik başında.
Düşürmə yadına güllü çəmənlər,
Qalırımı izlərin qaya başında?

Xəzər öz şərqisin oxuyan zaman,
Nəğmə sevdasında sən çox kövrəldin.
Vətən həsrətiylə yaşayan zaman,
Gürcü zindanında necə "dincəldin"?

Şah dağa söylədin dərdi, qəmi sən,
Yamacdan zirvəyə sən haray saldın.
Ötdümü yanından o duman, o çən
Yoxsa, qəm bağında tənhamı qaldın?

Sındıra bilərmə səni ağrılar?
İti baxışların zirvələrdədir,
Səni dinc qoymayan məğrur misralar,
Bilirəm, döyüşən səngərlərdədir.

Demə ki, yorğunam, qocaldım, yetər,
Tikanlı güllərin arasındayam.
Bil, sən tək şairlər min səfa çəkər,
Təzə nəğmələrin sorağındayam.

Şafiddin HİLİVİ

Kəlbəcərin erməni quldurlarının əlinə keçməsindən on il ötdü.

Təbii və mənəvi sərvətlərinə görə Kəlbəcər Azərbaycanın tay-bərabəri olmayan rayonlarından biri idi. Respublikanın zümrüd tacı olan bu rayonun ərazisində qızıl, almaz, civə, dəvəgözü, tuf, bazalt, əhəngdaşı kimi yüzdən çox mineral və süxur yataqları vardı. Burada 17 istisu, yüzlərlə narzən bulağı, 30 mindən çox dişgöynədən şəfa qaynaqları çağlayırdı. Bu dağlarda 200-dən artıq dərman bitkiləri boy atırdı.

Kəlbəcər dağlarına hər il Azərbaycanın 22 rayonunun fermaları qaldırılırdı. Yaylaqlarda ferma işçilərindən əlavə istirahət gələnlər yay aylarında 10 mindən çox çadır-alacaq qurub dincəlirdilər. Kəlbəcərin səfali yerlərində 100 yerdə kurtort yaratmaq olardı.

Kəlbəcərdə çoxlu qədim abidələr diqqəti cəlb edirdi. Albanlara məxsus olan "Xudabənd" abidəsi kompleks, Bulanlıqsu yaxınlığında "Alban məbədi", "Qalabonu" "Uluxan", Co-mərd" və başqa qalalar, qəbirüstü at və qoç fiqurları və saysız-hesabsız belə yadigarlar tarixi keçmişimizdən xəbər verirdi.

Kəlbəcər rayonu özü bütövlükdə əvəzsiz tarixi muzey sayılırdı. Burada olduqca zəngin bir muzey də insan əli ilə son illərdə yaradılmışdı. Bu, tarix-diyarşünaslıq muzeyi idi. Mütəxəssislər onu Azərbaycan tarixi üçün böyük əhəmiyyəti olan əvəzsiz mədəniyyət ocağı hesab edirdilər. Muzeyin 30 mindən artıq eksponatı, 7 nümayiş salonu, böyük fond otağı və işçilərinin 3 kabinetini fəaliyyət göstərirdi.

Muzeyin birinci salonu rayonun təbiətinə həsr olunmuşdu. Burada dağ məketləri, 79 mineral, 36 süxur daş, 4 mindən artıq bitki nümunələri, ağac kəşikləri, müalicə çəmənləri haqqında məlumatlar nümayiş etdirilirdi. İkinci zal rayo-

nun keçmiş dövrünü əks etdirirdi.

Bu salonda içərisinə insan yerləşə bilən küpələr, daşdan və gildən hazırlanmış qədim qara çiraqlar, daş çömçə, qazıntı nəticəsində tapılmış bürünc qurd və keçə totemləri, qaya təsvirləri, muncuqlar, yaylar, oxlar və bir çox başqa əşyalar tamaşaçıların xeyallarını qədim dövrlərə aparırdı.

Üçüncü salonda toxuculuq və məişət əşyaları özünə yer tutmuşdu. Burada nəfis naşıllı 80 xalı, əldə toxunan corablar, kilimlər, duz torbaları, asmaqlar, yəhərüstülər, mis qablar, maral buyuzundan kirkidilər və digər tarixi əşyalar ata və babalarımızın keçirdiyi məişət şəraitini göz önündə canlandırır.

Dördüncü salonda rayonun 100 ildən çox yaşamış qocaları, aşıqları, şairi,

ra, yabalara, yəhərlərə, cilovlara, örkənlərə, sicimlərə, noxtalara, çuvallara rast gəlmək olurdu. Altıncı salon Böyük Vətən müharibəsi barədə tamaşaçılara geniş məlumat verirdi. Yeddinci salon rayonun müasir dövründən xəbər verirdi.

Muzeyin həyəti və binasının çöl divarları da zəngin muzeyi xatırladırdı. Həyətdə qədim qaya təsvirləri, qəbirüstü at və qoç fiqurları, qazıntı nəticəsində tapılmış daşdan insan skeletləri qoyulmuşdu.

Muzey binasının çöl divarlarında 2037 rəng çalarında daşlardan istifadə edilmişdi. Bu daşlardan divarda bir çox kənd təsərrüfatı alətləri, bə-

onunla Qamışlı kəndində görüşdüm. O, çox çalışdı ki, muzey əşyalarını köçürmək üçün heç olmasa bir yük maşını tapsın. Bu da mümkün olmadı. Çünki artıq Kəlbəcər boşalmışdı. Mən özümü saxlaya bilməyib hönkür-hönkür ağladım. General Zaur Rzayev də mənə qoşulub ağladı.

Bundan qabaq rayonun icra hakimiyyətində də yalvarıb muzeyi köçürmək üçün məşinlər ayrılmasını rica etmişdim. Söz versələr də məşin ayrılmaq. Beləliklə, bu muzey zəngin bir mədəniyyət xəzinəsi nankor qonşularımızın saynağına keçdi.

Mən and içdim ki, Bakıda sifirdən başlayıb bir Kəlbəcər muzeyi yaradaçağam. Kəlbəcərdə maarif şöbəsinin müdiri işləyəndə də bir ölkəşünaslıq muzeyi yaratmışdım. Mən işdən çıxandan sonra onu da məhv etdilər. "Atalar üçə kimi deyib" kəlamını yadıma saldım. İndi Bakı şəhərində əşyalarının sayı 4 mindən çox olan Kəlbəcər tarix-diyarşünaslıq muzeyi yaratdığım qismən də olsa təskinlik tapıram.

Kəlbəcərin xəyanət nəticəsində işğal barədə, şəhid olan zəngin muzeyi haqqında yüzlərlə şer və poema yazmışam. 1993-cü ildə yazdığım bir şer də belə misralar var:

Ümidim Allahdır, andım düz-çörək,
Şamil Dalıdağam, hökm edir ürək:
Bir də əllərimlə dirildəm gərək,
Kəlbəcərdə şəhid olan muzeyi.

Bəli, andıma sadıq qaldım. Çox böyük zəhmətlərə qatılmış olsam da, xalqa və vətənə xidmət diləyimi Kəlbəcərin yeni - üçüncü muzeyinin meydana gəlməsinə səbəb oldu.

Arzum budur ki, Bakıda yaratdığımız muzeyin açılışını Kəlbəcərdə şəhid olmuş muzeyin açılışını kimi təntənəli keçirək. Bu, düşməne böyük göz dağı olacaqdır.

Şamil ƏSGƏROV,
Kəlbəcər tarix-diyarşünaslıq muzeyinin direktoru.

TA IANAN
XƏLİNƏ

Söz ruhun ölçüsü, ağıl sözün tərəzisi.

Qətran Təbrizi

“САМУР” ДИН МЕКТЕБ

КЪУБА НУГЪАТДИКАЙ ВУЧИЗ МЕНФЯТ КЪАЧУЗВАЧ?

Играми “Самур”! Заз лезги члалан Къуба нугъатда авай са бязи гафарикай лугъуз кланзава. Сад лагъайди, а гафар чи литературный члалаз маса члаларай атанвай гафарин чкадал ишлемишиз жеда. Къвед лагъайди, чи литературный члала а гафар авач, амма абур жуван фикир лугъун патал чаз герекзава. Къехъ мумкинвилер аватла гъа и кардин гъакъиндай малумат гун тлалабзава.

Вилибег САРДАРАН хва, Ибадуллагъ МЕГЪАМЕДАН, Къуба.

Исятда чахъ авай литературдин члалан дибда къуба ва ахцегъ нугъатар гъатнавач. Гъатта са бязи члалан алимар ва кхъирагар виш агъзурралди ксар рахазвай къуба ва ахцегъ нугъатар кваз такъуна, чара халкъарин члаларал “деветлетлу” ийизва. Амма чара члаларин гафарал нубат къведалди чахъ чи нугъатар, гъакъни лезги члалан группадик акатзавай члаларин гафар авайди рикелай алудна кланзава.

Къуба нугъатдал гъалтайла, гъакъикъатдани адан куьмекдалди чи литературдин члал генани девлетлу ийиз жеда, вучиз лагъайтла адахъ чи литературдин члала авачир, гъакъни маса члаларай къачунвай гафар дегишариз жедай хътин гъафни-гъаф гафар ава. И фикир чи тварван авай члалан алим Мегъа-

мед Гъажиева 1955-йисуз Магъачкъалада чап хъайи вичин “Кубинский диалект лезгинского языка” ктабдани тестикъарнава. Агъади хъ чна ихътин гафарикай са шумуд гъузва.

ЛИТЕРАТУРАДИН ЧІАЛА АВАЧИР ГАФАР

Агай-магай - сказочный персонаж
Жагъал//джангъал - червь, личинка червей в мясе
Кечил// кичил - глиняная ножка
Къаблама - полоса
Къев - 1) одна из жен одного мужа по отношению к другой, 2) балка
Мегел - место остановки стада, скота в полдень
Перен - липовый документ
Цыкар - съедобная трава
Чгъухлук - волчья стая
Шуьмчлюь - способность соображать
Савган - большая дворовая собака
Фирина - кушанье в виде густого киселя из рисовой мелкой крупы на молоке с сахаром
Кула - большая открытая корзина для таскания на спине соломы
Кунз - тонкий круглый пирог с начинкой из трав
Куьт - хлебец из отрубей и пр. отходов для собаки
Клайма - кол с заостренным верхним концом

МАСА ЧІАЛАРАЙ АТАЙ ГАФАРИЗ КЪАНШАРБУР

Къуба нугъатда

Багъри
Бебелик
Джамахур
Кудин
Лалак!
Ландж
Пекар//пикер
Стлу
Тендераг
Херкина
Цуру
Чапат!
Шилесар
Пац
Сув
Левлешкер

Литературадин члала

Куьчбан
Къарникъуз
Дегълиз
Асмишун
Пелтек
Гъавиз
Парталар
Гъич
Дегълиз
Къайгъанах
Куьгъне
Башмакь
Айван
Шиш
Дагъ
Аваданлук ва мсб.

Аквазвайвал, члалан месэляяр гъалдайла чи алибри хайи члалан нугъатар са акъван кваз къазвач. Нугъатдин члалан гафарин чкадал маса члаларин гафарикай менфят къачузва. И гъалда авай литературдин члала са къадар клелзавай бур ва члалал машгул жез кланзавай бур вичивай къерехзава. Гъавилей хъинра са бязи реформаяр кыле тухун, цийи гафарганар туькльурна акъудун чарасуз я.

ЧІАЛ ВИЛИК ТУХВАНА

... Са шумуд виш йисара туьрквери чпин члалахъ къазвачир алфавитдикай менфят къачуна. 1928-йисуз латин гъарфикай менфят къачун патал къарар акъудна. Латин алфавит акъван кутугайди хъана хъи, туьрк члала гафар гъик! лугъузватла, гъакъни хъидай мумкинвал арадал атана. Амма члала реформа гъа идалди куьтягъ хъанач. Милли азадвилдин гъерекат гъалиб хъайидалай

гуьгъуьниз, туьрквери исламдин таъсирдик кваз гъаф виш йисара чпин члала гъатнавай араб ва фарс гафар члалай мишъиз гатлумна. Абурун чкадал маса туьрк халкъарин члала авай гафар гъана. И члалара авачир гафарин звезда туьрк эквивалентар туькльурна. Гъакъни Европадин члаларай, иллаки француз члалай са къадар гафар къачуна. Маракълу жигъет ам я хъи, и гафар

РИКІЕЛ ХУЬХ!

туьрк члал паталди тахай бур хъанач, акси яз, кыляй-кылиз туьрк гафарихъ какахъна. Гъа и кар сеbeb яз, лугъуз жеда хъи, гилан туьрквер чи асирдин къанни цуд лагъай йисара Туьркияда ишлемишай члалан гъавурда саки акъазвач. Члалан тварни дегиш хъана. Реформадик кыл кутадалди вичиз куьгъне осман члал лугъузвай адан твар туьрк члал хъана...

“Вокруг света” журнал,
№6, 1997-йис.

Шагъ дагъ.

Худ. С. Сейфеддинов.

Чи члал гъуьл хъиз дерин, цав хъиз къакъан я.

Алибег Фетягъов.

ЧИДАЧТІА ЧІРА!

КЪЕНИВАЛ ХВЕНА КІАНДА

Члалан къенивал хуьн алай вахтунда виридалайни кар алай кваллах я. Ам стилистикади хъ галаз клеви алакъада ава. Члалан къенивилехъ дибдин къве тлалабун ава:

1) Фасагъатвал, яни фикир мана-метлебин жигъетдай дуьм-дуьз, а патал алай касдиз таъсир ийидайвал лугъун.

2) Михъивал, яни стилар какадар тавун; члалан харчивилиз, ванцин хуш туширвилеиз рехъ тагун.

Сад лагъай шарт! тамамарун патал рахунин логический терефдиз, суьгъбетзавайди члалахъаруниз, рахун физвай крарин алакъайриз, галай-галайвилеиз, ийизвай къейдер гъакъикъатдив кьуниз фикир гана кланда, яни, халкъди лугъудайвал, гаф “чурурна” ва лазим тир клалубда туна лагъана кланда.

Къвед лагъай шарт! кылиз акъудун патал литературдин гаф амаз диалектизмаяр, лезги гаф амаз маса члалан гафар ишлемиш тавун, адетдин рахунра кутун тавун, эдебсуз ва кубут келимайрикай менфят къачун тавун лазим я. Идахъ галаз санал, сад-садан гуьгъуьнлай лагъайла, япуз хуш тушир маса гаф ва я форма пайда жедай дуьшуьшарни арадай акъудун лазим я.

Члалан къенивал хуьн кылдин инсанрин кар туш, ам вири лезгийрин умуми кар я, иниз килигна, гъар са инсан неинки са вичин рахунрин къенивилеин къайгъудик хъана кланда, ада гъак! вичин къваларив гъайбурун члални хъсанаруниз фикир гана кланда.

МИСКІАЛАР

Раб туш - иви хкудда,
Вич шуьшедай акъудда.
Вирия гъида дарман яз,
Ам вуч ятла, гъайван яз?

Лув гудайла, язва халис
Чемерукдин хъел.
Зул атайла хъфида ам,
Айванрик таз гел.

Сарар ава - мишер туш,
Тлуьн тагайтла, ишер туш.
Веъ, сам атлуз устлар я,
Вични лежбер дустар я.

Вичин тлуьн туш незвайди -
Кагъраба я къезвайди.
Чара ийиз къулни сам,
Вижевай зат! я хъи, ам.

Гъил къезилди,
Кар - къизилдин,
Сагъламвал хуьз
Жеда элдин.

Станция ракъун рекъин
Чира, лезги тир вич якъин.
Сифте кылиз це кван фикир,
Ам глагол жезва эхир.

Туькльурайди: Гъуьсейн Рамазанов

ЧИ ТАВАТ

ИНОПЛАНЕТЈАНЕ ПОДБРОСИЛИ НЕДОНОШЕННОГО РЕБЕНКА

■ Прошлой осенью чилийский мальчик Хулио Кареньо, который отдыхал со своими родителями в городе Консепсьон, нашел нечто похожее на крохотного гуманоида размером всего в 7,2 сантиметра, с большой головой и длинными пальцами. Существо было живым, пило много воды, но ничего не ело. Мальчик завернул его в газету и принес показать родителям.

- Когда мы его обнаружили, - рассказывает отец мальчика Армандо Кареньо, - оно еще могло открывать глаза. Потом, когда мы вернулись в Сантьяго, оно их закрыло и больше не открывало, но его тельце еще долго оставалось теплым. Спустя некоторое время оно само собой начало мумифицироваться.

Через несколько дней после смерти существа они отнесли его к ветеринару Педро Катану, который развел руками, потому что не смог его идентифицировать.

УЧЕННЫЕ ИЗОБРЕЛИ САМОХОДНЫЙ ПЫЛЕСОС

■ Южнокорейские ученые разработали модель нового пылесоса, который с помощью навигационной системы самостоятельно двигается по квартире и обходит без помощи человека. От хозяина требуется только включить аппарат.

“КОЛУМБИЮ” ПОГУБИЛИ СТАРЫЕ ЗАПЧАСТИ

■ Американское правосудие не церемонится с теми, кто попытался украсть останки развалившегося “Шаттла”. Два пойманных космических мародера уже приговорены к десяти годам тюрьмы и штрафу в 300 тысяч долларов. ФБР допрашивает еще 20 человек по делу о похищении осколков корабля.

Тем временем стало известно, что при ремонте потерпевшего крушение космического челнока использовались бывшие в употреблении части компьютеров, которые находили с огромным трудом по всему миру, так как “Колумбия” была построена 22 года назад и такие компьютерные чипы уже давно нигде не выпускались. Чтобы их отыскать, приходилось даже давать объявления в Интернете.

YENİ KİTABLAR

HƏRƏ PAYINI GÖTÜRSÜN

Tanınmış yazıçı-jurnalist Polad Qasimovun “Şuşa” nəşriyyatı tərəfindən çapdan buraxılmış “Dəvənin quyruğu” kitabını oxuyanda ani olaraq dahi Mirzə Cəlil yada düşür. Sanki M.Cəlilin felyetonlarını oxuyursan. Məzəli, təsirli və kəsərlı. Hər yerindən duranın qəzet nəşr etdiyi, kitab yazdığı son illərdə peşəkar qələmindən çıxan felyetonlara nadir hallarda rast gəldiyimizdən, elə bildirdim satıra qiymətdən düşüb. Amma belə deyilmiş. Az da olsa aramızda Mirzə Cəlil ruhunu yaşadanlar, satırını müsələn əsgər kimi qoruyub yaşadanlar var. Tanınmış jurnalist, satirik qələm ustası, “Kirpi” jurnalının baş redaktoru Polad Qasimov məhz belə əsgərdir. Bir əsr ötməsinə baxmayaraq, Cəlil Məmmədquluzadənin söz silahından bacarıqla istifadə edir. Ustadın silahını bir qədər də itələmiş qələm dostumu cəsarətlə Mirzə Cəlilin sədaqətli şagirdi, yorulmaz davamçısı adlandırmaq istədik. Çünki Mirzə Cəlil kimi o da dövrün ictimai bələlərinə dərinləndirən dərk edir, sözü vaxtında və yerində deyir. Hamıya deyir - anlayana da, anlamayana da. Bu deyilənlərdən hərə öz payını götürür.

Müasir oxucunu düşündürən elə bir mühüm ictimai, siyasi, məişət mövzusu yoxdur ki, müəllif özünəməxsus tərzdə onu qələmə almasın. Maddi və mənəvi sərvətlərimizi dağıdanların, hakimiyyət davası çəkənlərin, əxlaqımıza və mənəviyyatımıza təcavüzə çalışanların, Azərbaycanın müstəqilliyinə qəsd etməyə səy göstərənlərin ifşası xüsusilə önəmlidir.

İstər Qarabağ münaqişəsi və respublikamızı ayrı-ayrı bölgələrə parçalamaq istəyən bədxahlarımızın ifşası ilə bağlı siyasi felyetonlar, istərsə də mənəvi səflərimizin qorunub saxlanması yanğısı ilə qələmə alınmış, güldürən və düşündürən satirik lövhələr oxucunu həqiqəti anlamağa, düzgün nəticə çıxarmağa, cəmiyyətdəki çatışmazlıqları aradan qaldırmaqdan ötrü mübarizə aparmağa sövq edir.

Nəhayət, demə Polad müəllimin səmimi şerləri də var imiş. Kitabın sonuncu bölməsində onun qələmə aldığı bir sıra şerlər verilib. Şairi, şeri gen-bol olan bir məmləkətdə bəlkə də bəzilərinə bu, adi hal kimi görünə bilər. Amma qələm dostumuzun şerlərini oxuyanda başqa cür düşünürsən. Elə şairlər var ki, onlarca kitabı çıxıb, amma yadda qalan on şeri, misrası belə yoxdur. İndiyədək ayrıca şer kitabı çap olunmayan Polad Qasimovun buradakı şerlərinin hamısı yadda qalır.

“Samur”

NOBELİN ADI İLƏ BAĞLI

20-ci əsrin ən yüksək mükafatı İsveç mühəndisi, ixtiraçısı və sənayeçisi Alfred Bernhard Nobelın adı ilə bağlıdır. 1895-ci ildə o, özünün bütün varidatının 5 sahə üzrə (fizika, kimya, tibb, ədəbiyyat və sülh) hər il böyük kəşflər edən, sülh işinə kömək göstərən şəxsiyyətlərə verilməsini vəsiyyət etmişdir. 1901-ci ildən bu günə kimi dünyanın 39 ölkəsinin 750 alimi bu mükafata layiq görülmüşdür. Mükafat eyni sahədən 3 nəfərdən artıq şəxsə verilmir. Mükafat alanları arasında 25-i qadındır. Yalnız 4 nəfərə həmin mükafat 2 dəfə verilmişdir. (C.Bardin 1956, 1972; F.Siqner 1938, 1980; L.Polinq 1954, 1962; M.Skladovskaya Kuri 1903, 1911).

1968-ci ildən İsveç bankının 300 illiyi ilə əlaqədar olaraq iqtisadiyyat sahəsi üzrə də Nobel mükafatı verilməyə başladı. Son 50 ildə Nobel Komitəsinin 5 informasiya Mərkəzi fəaliyyət göstərir (ABŞ, İngiltərə, Almaniya, Rusiya, Azərbaycan).

1970-80-ci illərdən başlayaraq nobelistika bir elm sahəsi kimi fəaliyyət göstərir və bu sahə üzrə xüsusi nəşrlər işıq üzü görür.

Bu cəhətdən Azərbaycan Pedaqoji Universitetinin dosenti, kimya elmləri namizədi, akademik Y.Məmmədəliyev adına mükafatı laureatı Əjdər Xəlillinin (müəllif 27 kitab və kitabçanın, 250-dən çox elmi məqalənin, 800-dən çox qəzet məqaləsinin müəllifidir). Onun “Nobel mükafatı laureatları - görkəmli kimyaçılar” kitabı “Nərgiz” nəşriyyatında 500 nüsxə tirajla nəfis şəkildə çap olunmuşdur.

Kitabda A.Nobelın həyatı və Nobel mükafatı haqqında, həmçinin 1901-ci ildən 2002-ci ilədək Nobel mükafatı almış görkəmli kimyaçı alimlər haqqında məlumatlar verilir.

Kitabın elmi redaktoru kimya elmləri doktoru R.Ələkbərov, rəyçiləri kimya elmləri doktoru, professor T.Ağdamski, kimya elmləri namizədi, dosent, respublikanın əməkdar müəllimi Ə.Əzizov və Beynəlxalq Nobel İnformasiya Mərkəzinin haqqı üzvü, BNİM-in Azərbaycan üzrə təmsilçisi, pedaqoji elmlər namizədi B.Ələsgərovdur.

Bəybala ƏLƏSGƏROV,
Beynəlxalq Nobel İnformasiya
Mərkəzinin haqqı üzvü,
BNİM-in Azərbaycan təmsilçisi.

KÇTATI

НЬЮТОН ВЫЧИСЛИЛ КОНЕЦ СВЕТА

Если Исаак Ньютон правильно расшифровал текст Библии, конец света наступит в 2060 году. Великий ученый всю жизнь пытался проникнуть в тайный смысл Библии и исписал 4500 страниц, которые содержат его расчеты по поводу темного будущего человечества. Рукопись Ньютона была найдена еще в 1930 году в библиотеке Иерусалима, после чего на аукционе в Лондоне ее приобрел коллекционер Абраам Ягуда. Ньютон через призму своих знаний сумел предсказать, что после того как человечество переживет эпидемию чумы и войну, состоится второе пришествие Христа, которое станет предвестником последующего золотого тысячелетия, когда править на земле будут святые. Канадский ученый Стивен Снобелен случайно наткнулся на клочок бумаги, на котором была проставлена зловещая цифра. По словам исследователя, события, происходившие на нашей планете за последние 10 лет, подтверждают тревожные догадки ученого.

раж - очередь
и рчара - этот раз
мад рчара - седующий раз
ракьуц - шлак
рапарган - игольник
рекьед тар - шелковица
рекьуч - топорик
ругь - заросли сорняков
ругь акъалтун - покрываться бурьяном
ругунар - марена
руглун - становиться терпким, вяжущим
самурган - шумовка (из прутьев)
санклар - негодья, мерзавец
сафут - 1) плетеная маленькая корзинка; 2) соломенная шляпа
сахнах - обруч
севт - голос
секуь - 1) цоколь; 2) чулок (белая часть ноги у лошади выше копыта)
сижиф - наличник
силин фу - ржаной хлеб
сирсилар - бот.

ОБЪЯВЛЕНИЕ

АЗЕРБАЙДЖАНО-ГЕРМАНСКАЯ КЛИНИКА “САХХАТ”

Консультационные немецких специалистов.

Лечение в лучших клиниках Германии.

С 14.04.03 по 25.04.03 принимают:

Доктор медицины, педиатр Марго Рихтер (Marqot Richter).

Лечение всех заболеваний детского и подросткового возраста.

Доктор медицины, терапевт Эрманн Волькер (Volker Ehrmann).

Лечение гастроэнтерологических, кардиологических, нефрологических заболеваний и болезней бронхо-легочной системы.

Также к вашим услугам современное диагностическое оборудование, весь спектр лабораторных услуг.

Прием по предварительной записи.

Наш адрес: ул. К.Карева - 125

тел.: 475092, 478555

e-mail: sahhat@azdata.net

Все из металла, кузнечные решетки, перилла, двери, мебель с элементами художественнойковки (можно комбинированные со стеклом, деревом, камнем).

В краткие сроки по самым низким ценам, включая дизайн, установку и доставку и самое главное нужные советы. Бригада дизайнеров и высококвалифицированных мастеров всегда к вашим услугам.

тел: 471931, 471939, 471949.
моб: 850 333,8808.

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN!

“Samur” Ləzgi Milli Mərkəzinin Ali Məclisi və Ağsaqqallar Şurası Benyaməddin Davudo - va qardaşı

Davudov imam Beqağa oğlunun vaxtsiz vəfatı ilə əlaqədar kədərli xəbərləri bildiriir və dərin hüznə başsağlığı veririlər.

“Samur” Ləzgi Milli Mərkəzinin Ali Məclisi və Ağsaqqallar Şurası Sabir Qasimova həyat yoldaşı

Mariyat xanımın vəfatı ilə əlaqədar kədərli xəbərləri bildiriir və dərin hüznə başsağlığı veririlər.

“САМУР”

Главный редактор
Седает КЕРИМОВА

Адрес редакции:
370146 Баку, Метбуат
проспекти, 529-й квартал,
Издательство “Азербайджан”,
этаж 3, каб. № 101.
Тел/Факс: 32-92-17
e-mail: samur83@yandex.ru
www.samur-press.narod.ru

Расчетный счет
26233080000
1-й Ясамальский филиал
ОУАБ г.Баку
код 200037
ВОИН 130024708

Газета
зарегистрирована в
Министерстве печати и
информации
Азербайджанской
Республики. Рег. № 78

Тираж: 2000
Индекс: 5581

Кланивал тахуй,
жеривал хуй.

Лезги халкьдин мисал